

Leopold III van België: Brussel, 3 november 1901 - Sint-Lambrechts-Woluwe, 25 september 1983

Leopold Filips Karel Albert Meinrad Hubertus Maria Miguel regeerde als koning der Belgen van 1934, na de dood van zijn vader koning Albert I van België, tot 1951, toen hij na de koningskwestie troonsafstand deed ten gunste van de kroonprins, zijn oudste zoon Boudewijn.

Albert I

Boudewijn

Koning der Belgen

Periode: 1934-1951

Voorganger: Albert I

Opvolger: Boudewijn

Leopold III werd geboren in Brussel in het in het Paleis Van der Noot d'Assche in de Wetenschapsstraat in de Wetenschapsstraat

Het Paleis Van der Noot d'Assche

Bij zijn doopsel was zijn grootoom, koning Leopold II, peter. In 1909 werd hij troonopvolger en kreeg hij de titel hertog van Brabant.

Leopod II

Wapenschild van het hertogdom Brabant

Nadat een jaar lang het gerucht ging dat Leopold zich met de Italiaanse prinses Mafalda zou verloven[3], trouwde hij op 4 november 1926 in Stockholm met de Zweedse prinses Astrid. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren:

- Josephine Charlotte (11 oktober 1927 – 10 januari 2005), getrouwd met groothertog Jan van Luxemburg;
- Boudewijn (7 september 1930 – 31 juli 1993), vijfde koning der Belgen;
- Albert (6 juni 1934), zesde koning der Belgen.

Huwelijk van Leopold III met Astrid

Leopold legde op 23 februari 1934 de eed af, nadat koning Albert I op 17 februari in Marche-les-Dames het leven liet bij een rotsbeklimming.

Op 29 augustus 1935 in het Zwitserse Küsnacht verloor Leopold III als chauffeur de controle over het stuur van de wagen en koningin Astrid werd uit de wagen geslingerd met haar hoofd tegen een perenboom, waarbij zij overleed. Leopold was licht gekwetst. Hij liet op de plaats van het ongeval een kapel bouwen.

Astrid Kapelle in Küsnacht 1935

In mei 1940, bij de inval van België door nazi-Duitsland, stond Leopold erop om persoonlijk het opperbevel over het Belgische leger te voeren in de Achttiendaagse Veldtocht, zoals zijn vader, die zijn grote voorbeeld was, het leger in de Eerste Wereldoorlog had aangevoerd. Hij gaf een letterlijke betekenis aan het artikel van de grondwet dat aan de koning het opperbevel over het leger gaf. De regering hield het echter bij de stelling dat, net als alle andere koninklijke prerogatieven, het bevel over het leger ondergeschikt was aan het akkoord van de regering, minstens van de minister van Defensie. Zolang er gestreden werd wilde de regering-Pierlot het ongecontroleerde bevelhebberschap aanvaarden, maar stelde de voorwaarde dat zodra de gevechten zouden eindigen en het land onder de bezetting van de Duitse overwinnaar zou komen, de koning mee met de regering het land moest verlaten en vanuit het buitenland de strijd voort moest zetten. Omdat hij dit weigerde en het zijn plicht achtte bij zijn volk te blijven kwam het tot een breuk met de regering van Hubert Pierlot. Dit gegeven vormde de kiem van de latere koningskwestie. Het laatste en dramatische gesprek tussen de koning en zijn ministers Pierlot, Spaak, Vanderpoorten en Denis vond plaats in Wijnendale op 25 mei. Na de slag aan de Leie capituleerde Leopold.

Leopold III op 18 mei 1940 met minister van landsverdediging generaal Denis

Vanaf 25 mei en zelfs al vroeger wisten de koning, en ook de regering, dat ze onder de voet zouden worden gelopen door het Duitse leger. Het enige wat nog telde was nog enkele dagen stand te houden, teneinde de evacuatie van de geallieerde legers mogelijk te maken. Om hierin te helpen liet men grote delen van de Westhoek onder water lopen om zo de opmars van de Duitse troepen te hinderen.

De koning spande zich in om de geallieerden duidelijk te maken, als ze dit niet uit zichzelf wisten, dat het uur van de capitulatie van de Belgische troepen snel naderde. Onmiddellijk na die capitulatie werd door de Britse maar vooral door de Franse overheid geprotesteerd dat ze onverwacht was gekomen en ze hierdoor schade hadden geleden. Achteraf bleek dit onjuist te zijn, want de signalen waren talrijk geweest:

- Op 24 mei schreef Leopold een brief naar de koning van Engeland, waarin hij duidelijk liet weten dat voor het Belgisch leger de strijd ten einde liep.
- Via admiraal Roger Keyes, de speciale gezant van de eerste minister Winston Churchill, verwittigde hij deze in dezelfde zin.

- De Franse generaal Champon en de Britse kolonel Davy die bestendig op het Belgische hoofdkwartier aanwezig waren, kenden de hopeloze toestand waarin het leger zich bevond en berichtten hierover aan hun respectieve chefs.
- Op 26 mei ontving de koning de generaals Champon en Blanchard en gaf hen een boodschap mee voor opperbevelhebber Maxime Weygand, die meldde dat de grenzen van het weerstandsvermogen bereikt waren.

Leopold achtte de capitulatie onvermijdelijk om een grote slachting onder de Belgische soldaten en onder de massa in West-Vlaanderen toegestroomde vluchtelingen te vermijden. Een groot deel van de Belgen volgde hem in die gedachtegang en rond zijn persoon ontstond een ware cultus.

Nadat tot capituleren besloten was werd nog een aantal uren gewacht, om nog een laatste respijt te geven voor de evacuatie van de Engelse troepen in Duinkerke. De wapens werden neergelegd op 28 mei om 4 uur. In de loop van de voormiddag namen de Duitsers de stad Brugge in en meldden zich aan op de residentie van de gouverneur, waar de koning verbleef. Hij werd in de nacht van 29 mei onder militair escorte naar Laken gevoerd.

Nu de koning in handen was gevallen van de vijand en onder huisarrest in het kasteel van Laken verbleef ontnam de ministerraad hem zijn grondwettelijke bevoegdheden, op basis van artikel 82 van de Grondwet: de koning "verkeerde in de onmogelijkheid om te regeren". De grondwet voorzag in dit geval de bijeenroeping van de verenigde kamers, die een regent moesten aanduiden. Aangezien ook dit onmogelijk was besliste de regering dat zij de volheid van de grondwettelijke bevoegdheden op zich nam.

Kasteel van Laken

Naar de buitenwereld werd de verantwoordelijkheid van de gerezen toestand op de koning gelegd.

Pierlot zei in een radioboodschap:

"Geen enkele houding van de koning kan enig effect hebben als die niet door de regering wordt gedekt. Door de band met de bevolking te verbreken, plaatst de koning zich onder het gezag van de

bezetter. Hij is bijgevolg niet meer in staat te regeren, want de functie van staatshoofd kan niet worden uitgeoefend onder controle van de bezetter. In afwachting zal de grondwettelijke macht van de koning worden uitgeoefend door de regering, verenigd in raad en onder haar verantwoordelijkheid worden uitgeoefend."

Winston Churchill stelde de koning in zijn toespraak op 4 juni 1940 tot het House of Commons verantwoordelijk:

"Op het laatste moment toen de invasie van België al een feit was, riep Koning Leopold ons om hulp en zelfs op dit laatste moment kwamen we. Hij en zijn dapper, efficiënt leger, bijna een half miljoen man sterk, beschermden onze linkerflank en hielden zo onze terugweg naar de zee open. Plotseling, zonder voorafgaand overleg, met zo min mogelijk waarschuwing, zonder advies van zijn ministers en op zijn eigen persoonlijk initiatief, zond hij een bericht naar het Duitse opperbevel, waarin hij de overgave van zijn leger betekende en onze hele flank en onze terugtocht in gevaar bracht."

Winston Churchill

Dat ook de Belgische regering hem met de vinger wees en dat op 31 mei in Limoges de aanwezige parlementsleden dit onderschreven, deed Leopold beslissen alle contacten met de regering af te breken. Hij zou dit in de volgende oorlogsjaren consequent doorzetten.

Op 19 november 1940 had Leopold een onderhoud met Hitler. Plaats van het onderhoud Hitlers Berghof bij Berchtesgaden. Zowel de koning als de Führer wisten dat van politieke onderhandelingen geen sprake kon zijn, maar de drie punten die de koning wilde bespreken lagen er toch dichtbij. Hij wilde het met name hebben over:

- de terugkeer van de Belgische krijgsgevangenen naar België
- de verbetering van de voorwaarden voor voedselbedeling (de rantsoenering zat onder het peil van Frankrijk en Nederland)
- de mogelijkheid tot behoud van de Belgische onafhankelijkheid in een door Duitsland gedomineerd Europa

Adolf Hitler

Het gesprek was georganiseerd door generaal Raoul Van Overstraeten, militair raadgever van Leopold. Aanwezig waren Hitler, Leopold en professor Schmidt, tolk van Hitler. Het gesprek leverde geen resultaat op, want zelfs de vage beloften van Hitler over humanitaire kwesties kregen geen gevolg. Wat betreft het politieke gesprek wisten beiden dat het onmogelijk om onderhandelingen kon gaan betreffende het toekomstig lot van België. Zelfs de door Leopold verhoopde verklaring die de toekomstige onafhankelijkheid van België zou hebben gegarandeerd kwam er niet.

De door officieren opgerichte eerste verzetsgroepen in België wekten argwaan op bij de regering in Londen. Niet alleen waren ze zeer trouw aan de koning, die ze als hun echte chef beschouwden, maar ze sympathiseerden ook met politieke plannenmakers van uiterst rechtse strekking. Ze waren de regering in ballingschap zeker niet genegen.

De koning bleef op de hoogte van de verzetsactiviteiten via generaal Van Overstraeten, die nauwe contacten had met verzetslui. Het belette niet dat de koning terughoudend bleef tegenover militaire verzetsacties, die volgens hem te veel offers zouden eisen, zowel tijdens gevechten als tijdens de represailles die er zouden op volgen.

Tussen zijn eerste en tweede huwelijk had Leopold twee minnaressen: de dichteres Francesca Erik en de kunstschaatsster Liselotte Landbeck. Samen met Liselotte Landbeck kreeg hij in 1940 in Antwerpen een dochter, Ingeborg Verdun.

Liselotte Landbeck

Op 6 december 1941 trouwde koning Leopold met de op dat ogenblik reeds van hem zwangere Lilian Baels, dochter van oud-gouverneur van West-Vlaanderen Hendrik Baels.

Lilian Baels

Het burgerlijk huwelijk werd op 7 december via een kerkelijke brief van kardinaal Van Roey bekendgemaakt. Daarin maakte deze ook melding van hun kerkelijk huwelijk dat reeds op 11 september door hem zou ingezegend zijn.

Kardinaal Van Roey

De geboorte, zeven maanden later, van hun zoon Alexander op 18 juli 1942 maakte de reden van het burgerlijk huwelijk en het kerkelijk huwelijk dat er drie maanden aan voorafging (wat ook in strijd is met de grondwet) voor iedereen duidelijk.

Dit huwelijk, dat slecht onthaald werd bij de onder de bezetting lijdende bevolking (zeker na de bekendmaking van de geboorte), zou de koning ook parten spelen bij de afwikkeling van de koningskwestie na de oorlog. Lilian is sindsdien nooit geaccepteerd geweest; in de ogen van nogal wat Belgen bezoedelde zij de erfenis van Astrid.

Koningskwestie

Op 7 juni 1944, daags na de Landing in Normandië werd eerst Leopold III en daags daarop de koninklijke familie door de Duitsers gedeporteerd naar kasteel Hirschstein aan de Elbe in Saksen. Op 7 maart 1945, toen de geallieerde troepen naderden, werden ze overgebracht naar Strobl in Oostenrijk. Heinrich Himmler gaf bevel de koninklijke familie te fusilleren, maar omdat de troepen van generaal George Patton de telefoonlijnen hadden vernield kwam het bericht niet aan. Begin mei werden ze door het 7e Amerikaanse leger van generaal Alexander Patch bevrijd.

Kasteel Hirschstein

Zijn breuk met de Belgische regering tijdens de Duitse inval in mei 1940 en daaropvolgend het verschil in houding tussen de koning en de regering in ballingschap tijdens de bezetting zouden de aanleiding vormen tot de koningskwestie, die na zijn bevrijding uit krijgsgevangenschap in mei 1945 nog vijf jaar lang zou slepen.

Na zijn bevrijding waren de regering-Van Acker en de Amerikaanse regering en legerleiding, evenals de Britse regering, het eens om koning Leopold te verhinderen direct naar België terug te keren. Onmiddellijk na zijn bevrijding werd de koning op 9 en 10 mei opgezocht door zijn broer Karel, de prins-regent, door eerste minister Achille Van Acker en door verschillende Belgische politieke gezagdragers. Het kwam tot dramatische tegenstellingen en heftige scènes. De koning werd voor het eerst grondig geïnformeerd over de gewijzigde toestand in het land en hoe een aanzienlijk deel van de bevolking gekant was tegen zijn terugkeer en zijn hernemen van de koninklijke functie. Verdere onderhandelingen volgden. Voor- en tegenstanders van zijn terugkeer bezochten Leopold. Ook zijn moeder bracht hem bezoek en wilde zich voor zijn terugkeer inzetten. Ze trok naar Londen om bij de Britten voor hem te pleiten, maar werd daar met een stilzwijgende afkeuring geconfronteerd vanwege de koning, eerste minister Churchill en andere prominenten. Ze kwam van een kale reis terug. Ook hier had het 'politiek testament' een nefaste invloed gehad.

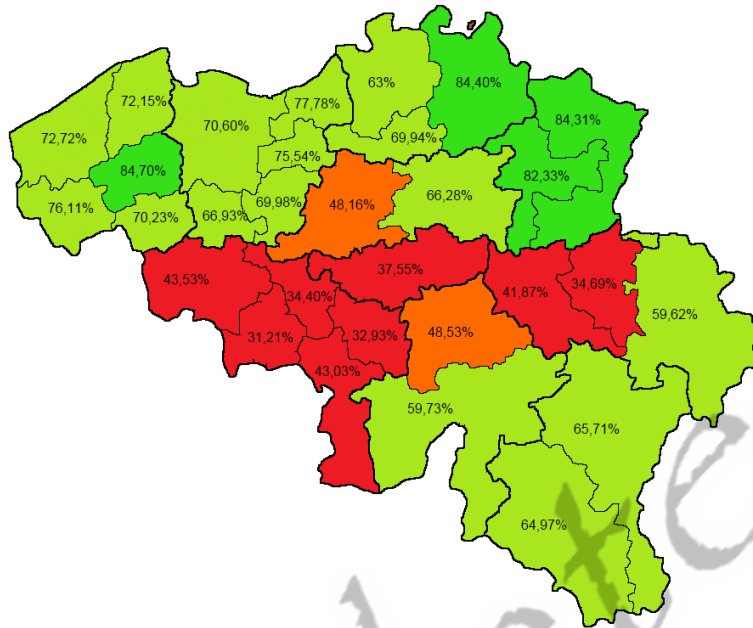
Tegen eind juli was het duidelijk dat de terugkeer van de koning onmogelijk was. De regering weigerde hiervoor verantwoordelijkheid te nemen en Leopold vond niemand bereid om een hem gunstig gezinde regering te vormen. Dat niets meer mogelijk was werd door Achille Van Acker aan de koning betekend op 7 juli 1945 tijdens een gesprek dat amper vijf minuten duurde. Het bezoek op 12 juli van prins Karel en van de voorzitters van Kamer en Senaat veranderde daar niets aan. De koningskwestie werd een lange lijdensweg.

Op 1 oktober 1945 verhuisde de koninklijke familie naar Zwitserland, waar ze in de grote villa 'Le Reposoir' in Pregny-Chambésy bij Genève ging wonen. Leopold stelde historicus Jacques Pirenne aan als zijn secretaris.

villa Le Reposoir in Pregny-Chambésy

In vijf jaar volgden tien regeringen elkaar in snel tempo op, zonder tot een akkoord te komen over de toekomstige rol van Leopold III. De CVP won de Belgische verkiezingen 1949 met de terugkeer van Leopold III in haar programma. Ze kwam maar één zetel tekort voor een absolute meerderheid. Eerste minister Gaston Eyskens van de katholiek/liberale regering-G. Eyskens I schreef ter oplossing van de koningskwestie een niet-bindende volksraadpleging uit op 12 maart 1950. De vraag luidde: "Zijt U de mening toegedaan dat Koning Leopold III de uitoefening van zijn grondwettelijke machten zou hernemen?" 57,68% stemde "Ja"; in Vlaanderen was de meerderheid overweldigend met 72%, in Wallonië en Brussel echter was meer dan de helft tegen terugkeer. Toen Eyskens conform de uitslag van de volksraadpleging de koning wilde doen terugkeren, stapten de liberale ministers uit de regering, zodat de regering viel en nieuwe verkiezingen uitgeschreven werden.

Uitslag van de volksraadpleging: groen = ja, rood = nee

De Belgische verkiezingen 1950 van 4 juni leverden de CVP een absolute meerderheid, waarmee ze een homogene CVP-regering-Duvieusart I vormde. Op 20 juli 1950 stelde het parlement het einde vast van de onmogelijkheid tot regeren van Leopold III. Dit betekende het einde van het regentschap, en twee dagen later landde de koning in België, met de bedoeling zijn koninklijke functies weer op te nemen. Dit leidde bijna tot een burgeroorlog, met betogingen, stakingen en geweld. Te Grâce-Berleur schoot de rijkswacht drie betogers dood en een vierde stierf nadien. De tegenstanders van Leopold kondigden een mars op Brussel aan voor 1 en 2 augustus.

Kortrijk tijdens de koningskwestie

Daarop besloot Leopold III, na zware politieke druk van de regering-Duvieusart I en in de onmogelijkheid om iemand te vinden die een nieuwe regering wilde vormen die hem zou ondersteunen, de macht over te dragen aan zijn oudste zoon Boudewijn en op termijn af te treden en het koningschap aan zijn zoon te laten. Met de wet van 10 augustus 1950 werd de "koninklijke prins" Boudewijn tot plaatsvervanger van zijn vader aangesteld en op 11 augustus legde hij de eed af. Tijdens deze plechtigheid werd de kreet 'Vive la république' geroepen, waarvoor algemeen de communist Julien Lahaut verantwoordelijk werd geacht. Julien Lahaut werd op 18 augustus in zijn woning te Seraing doodgeschoten door vier Leopoldisten onder leiding van François Goossens met schuilnaam "Adolphe". Een jaar later, op 16 juli 1951 tekende Leopold zijn troonsafstand en de volgende dag werd Boudewijn beëdigd als vijfde koning der Belgen. Leopold III was daarmee de eerste Belgische vorst die abdiceerde.

Leopold III en prinses Lilian bleven, met hun gezin inclusief koning Boudewijn, na zijn aftreden wonen op het kasteel van Laken. Pas na het huwelijk van Boudewijn met Fabiola in december 1960 verhuisden ze naar het domein Argenteuil in Waterloo. Enkel tijdens de begrafenis van koningin Elisabeth in 1965 verschenen Leopold en Boudewijn nog samen in het openbaar.

Het kasteel van Argenteuil

Koning Leopold en prinses Lilian van Retie kregen na de oorlog nog twee dochters:

- Marie Christine (1951), gehuwd met de Franse restauranthouder Jean-Paul Gourgues.
- Marie Esmeralda (1956), gehuwd met de wetenschapper Salvador Moncada.

Op 25 september 1983 onderging Leopold een hartoperatie, maar overleed na de operatie. Leopold kreeg een staatsbegrafenis en ligt begraven in een praalgraf in de Koninklijke Crypte, tussen koningin Astrid en Lilian, prinses van Retie. Koning Boudewijn liet - op verzoek van zijn vader - het lichaam van zijn moeder en vader opgraven en de kelder vergroten zodat ook Lilian er na haar overlijden in 2002 bijgezet kon worden.

Koninklijke crypte O.L. Vrouwenkerk van Laken

O.L. Vrouwenkerk van Laken

Koninklijk monogram van koning Leopold III

Wapen als koning van België

Metaaldetectie
Vlaanderen